

Biblioteken minskar kunskapsglapp i Australien

Barn till Australiens ursprungsbefolkning ligger allmänt flera år efter andra australienska barn när det gäller läs- och skrivförmåga. För att förbättra situationen är det nödvändigt att nå barnen innan de börjar skolan. Den viktigaste mötesplatsen visar sig vara biblioteken.

AV ANNA STERNFELDT

BARN SOM LÄR sig att läsa bra gör det för att läsning för dem är en kulturell och inte i första hand en instruerad process. Kulturella processer har rötter hemifrån och är en del av förklaringen till varför Australiens ursprungsbefolkning har en mycket sämre läsförmåga än övriga australiensare. Ursprungsfolkens kunskapsöverföring har traditionellt skett på muntlig väg.

Australien har haft skolplikt sedan slutet på 1800-talet vilket också gällt urbefolkningen men i praktiken har det fungerat dåligt. Urinvånarna hade aldrig gått i skola och behövde först uppmanas för att se fördelarna. Men när de väl lät barnen gå började "vita" föräldrar protestera, de ville inte ha sina barn ihop med svarta "bushfolk".

Resultatet blev att separata skolor sattes upp för urinvånarna. Efter 1940, då en assimileringspolicy antogs, gick skolorna alltmer samman och 1968 hade alla skolor fått "allmän" status. Men kunskapsglappet mellan urbefolkningens barn och övriga barn är fortfarande stort och det visar sig tidigt. Vid 15 års ålder har mer än en tredjedel av urinvånarnas barn inte uppnått adekvata läsfärdigheter. För barn i isolerade områden är siffrorna ännu sämre.

I Norra territoriet, som har landets största andel urinvånare, har bara 15 procent av barn i årskurs sju en acceptabel läsfärdighet.

ATT MINSKA KUNSKAPSKLYFTAN handlar om mänskliga rättigheter. Därför provas nu olika sätt att på ett tidigt stadium nå ut till föräldrar hos urinvånarna för att hinna skapa förutsättningar för läsvanor innan skolan börjar. Biblioteken kan spela en avgörande roll och bland annat har Norra territoriet haft flera försöksprojekt som ingår i det man kallar "Vägen till skolan". Biblioteken används som bas för att de ska bli en naturlig miljö som barnen, och föräldrarna, sedan gärna återvänder till. Man vänder sig till föräldrar med barn under fem år och erbjuder aktiviteter som stimulerar de sinnen som har betydelse för barns förmåga att bättre tillägna sig läsning.

Nga Kibble som arbetar på Nhulunbuy bibliotek i ▶

”

I Norra territoriet, som har landets största andel urinvånare, har bara 15 procent av barn i årskurs sju en acceptabel läsfärdighet.

Under ett tillfälle vid aktiviteten Barnens hörna fanns en levande orm med. Naturligt för ursprungsbefolkningen här.

► Norra territoriet berättar att de varje onsdag och fredag har Barnens hörna där de vänder sig till barn under 5 år.

– Vi läser sagor, sjunger, dansar och leker kring ett speciellt tema som vi alternerar varje månad. Det är ett mycket bra program för mindre barn, det ger dem inte bara roliga upplevelser utan stimulerar dem till att använda både grov- och finmotorik, säger Nga Kibble.

För att involvera föräldrarna ordnas emellanåt workshops där man lär ut hur barn stimuleras. Men det är ett arbete som kräver tid och tålmodighet enligt Nga Kibble. – Arligt talat är det inte många bland urinvånarna som använder vårt bibliotek. Jag har inte varit här så länge, men det är ett av mina mål för att skapa en behaglig miljö för urinvånarna.

Enligt undersökningar är det en av de stora utmaningarna. Att få urbefolkningen att "känna" att miljön tillhör dem. Men i en miljö där "vita" kulturella värden dominerar, hur skapar man en sådan känsla? I Barnens hörna i Nhulunbuy försöker man regelbundet ha teman baserade på viktig symbolik från ursprungsfolkens kultur, som regnbågen. Eller som vid ett annat tillfälle då man tog med en orm.

URBEFOLKNINGENS HEM FINNS färre böcker, datorer och andra utbildningsresurser jämfört med övrig befolkning. Alla dessa faktorer har betydelse för barnens resultat i skolan och förmågan att läsa på engelska. Enligt Nga Kibble har biblioteken därför en stor funktion att fylla genom de resurser de tillhandahåller.

– Biblioteken ger dessutom möjligheter att skapa länkar mellan människor, speciellt i ett avlägset område som Nhulunbuy där gemensamma mötesplatser är få.

Nhulunbuy ligger cirka hundra mil från territoriets enda större stad Darwin, med ungefär 120 000 invånare. Att få kompetent personal till avlägsna områden är svårt, framförallt att få dem att stanna en längre tid. Med stor personalomsättning är det svårt att jobba långsiktigt och skapa förtroende, och det gäller även

skolan. Omsättningen på lärare i avlägsna samhällen är förvånansvärt hög, somliga stannar bara några månader, ibland endast några veckor.

Lärarna är därtill främst vita västerlänningar och kulturkrocken kan bli stor. När barnen kommer till skolan talar de kanske tre eller fyra inhemska språk plus en kreolengelska. Engelskan som används i skolan är inget barnen förstår och det leder till utanförskap och missförstånd, som inte bara handlar om det faktiska språket utan även om ordens innebörd. Ett exempel är frågan "vem är din morfar" som kan skapa förvirring eftersom en morfar för urbefolkningen kan vara flera olika personer.

FÖR ATT LÄRA sig ett nytt språk är det viktigt att först behärska sitt modersmål. Då urinvånarna inte har någon egen skrivtradition pågår arbetet med att översätta och producera nya böcker på urfolkens egna språk. Nga Kibble säger att på deras bibliotek finns i dag mängder av böcker och tidningar på olika ursprungsspråk.

Att få bejaka sin egen kultur är något som negligerats i tidigare "assimileringsförsök" av urinvånarna. Nu får man börja från grunden och hjälpa till att återerövra ett kulturarv som till viss del gått förlorat. Ett rikstäckande arbete pågår där biblioteken assisterar med att bevara urfolkens kulturarv genom databaser med olika samhällens kulturella och historiska berättelser, kallat "Community Stories". På så vis blir biblioteken även viktiga kunskapskällor för nya generationer.

I Nhulunbuy har man bland annat haft "Yirrkala Story Time" där man specifikt vänt sig till barn från urfolket Yirrkala för att introducera dem till böcker om deras egen kultur.

– Men i stunden har vi inga Story Time för vi har inte tillräckligt med personal, säger Nga Kibble.

Flera intressanta försök har introducerats på Australiens bibliotek men det är nog så att försöken måste tillåtas bli permanenta för att de ska kunna medverka till att överbygga landets kunskapsglapp. ■

SHIRLEY SHEPHERD/STYLING

99

Att få bejaka sin egen kultur är något som negligerats i tidigare "assimileringsförsök" av urinvånarna. Nu får man börja från grunden och hjälpa till att återerövra ett kulturarv som till viss del gått förlorat.

Wujal Wujal kids – en grupp barn i det avlägsna samhället Wujal-Wujal i norra Queensland.

NEWSPHOTO/STYLING

SHIRLEY SHEPHERD/STYLING

Workshop för föräldrar om hur man stimulerar barns olika sinnen.

Bibliotekarie Shirley Shepherd läser för en grupp barn och mammor från Yirrkalafolket.